

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

תוכן

- א. אבל חייב בעטיפת הראש1
- ב. אבל אסור להניח תפילין2
- ג. אבל אסור בשאילת שלום4
- ד. אבל אסור בדברי תורה6
- ה. אבל אסור בתכבוסת10
- ו. אבל חייב בקריעה12
- ז. אבל חייב בכפיית המטה13
- ח. אבל אסור בעשיית מלאכה14
- ט. אבל אסור ברחיצה ... לא אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו מותר15
- י. אבל אסור בנעילת הסנדל ... לא אמרו אלא בעיר אבל בדרך מותר הא כיצד יצא לדרך נועל נכנס לעיר חולץ17
- יא. אבל אסור בתשמיש המטה19
- יב. אבל אינו משלח קרבנותיו20

דף טו.

א. אבל חייב בעטיפת הראש

מעיקר הדין האבל חייב¹ בעטיפת הראש כלומר שישב כשהוא עטוף בטלית ושיכסה ראשו בטלית או בסודר, ויחזור קצתו על פיו ועל ראש החוטם², וזהו בעת שיושב לבד או עם בני ביתו, אבל כשבאים מנחמים אצלו מגלה ראשו לכבודם³.

¹ שו"ע ונו"כ יו"ד שפו א

² של עטיפה שאינה בעטיפת ישמעאלים אינה עטיפה עמבואר להלן דף כד.

³ והוא מדברי הרמב"ן בת"ה מדתניא באבל רבתי נסתם הגולל מכסה ראשו בא לעמוד בשורה מגלה ראשו, פירוש לכבוד העם יצאו חוץ לשורה מכסה ראשו ונכנס לביתו, באו אחרים לנחמו ה"ז מגלה ראשו ופוטרו.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

ויו"א⁴ שאין נוהגין במדינות אלו בעטיפה⁵, וכן המנהג פשוט ואין להחמיר לשנות במה שלא נהגו אבותינו. וכל הנוהג כן במקום שלא נהגו, הוא כחוכא ואטלולא, ומיהו יש לנהוג בעטיפה קצת, דהיינו למשוך הכובע למטה לפני העינים כל שבעה⁶.

ב. אבל אסור להניח תפילין

כבר התבאר במסכת סוכה דף כה: שאבל אסור⁷ להניח תפילין ביום הראשון למיתת קרובו, או ביום שנקבר, גם אם אינו יום המיתה. כיון שהוא יום ראשון לאבילות ולמנחמים אסור להניח תפילין.

ואבלים שטעו והניחו תפילין ביום הראשון, צריכים להורות להם לחלוץ התפילין מיד. ודין זה דאבל אינו מניח תפילין ביום הראשון, הוא גם באבל על אחיו ואחותו מאמו, או אחותו הנשואה. וכל זה ביום מיתה וקבורה. אבל אם אינו אלא יום קבורה לא יורה להם לחלוץ.

אפילו אם נקבר בלילה לא יניח תפילין ביום. מפני שהוא מעולל בעפר קרנו, ואין זה כבוד לתפילין שנקראו פאר, כמו שכתוב (יחזקאל כד, יז) פארך חבוש עליך. ומנהג רבים שביום הקבורה שאינו יום המיתה, מניח בצינעא ובלא ברכה⁸.

⁴ רמ"א שם. והטעם מפני שמביא שחוק גדול מן העוברי כוכבים ועבדים ושפחות שבינינו, ש"ך סק"א. ועיין ערך לחם שהביא מתוס' דף כא. ד"ה אלו "במקום שעטיפת הראש מביא לידי שחוק פטורים מעטיפה, ויש נוהגין כך.

⁵ כיון שתלו הדבר במנהג, והלכה כדבר המיקל באבל, כיום לא נהגו גם הספרדים בעטיפת הראש. וכ"כ בנהר מצרים (ה'י אבלות אות קבו), שלא נהגו כן במצרים לעטוף הראש כלל. ואולי סמכו על הגמ"י והמהריק"ש (סי' שפו) שכתב, דבמקום שעטיפת הראש מביאה לידי שחוק פטורים מעטיפה. והמחבר ה"ד בב"י. ולהם שומעין. ע"כ. ובפרט האידנא דרוב ככל בגדיהם כמנהג אירופא, ואין מעטפים הראש לעולם, אדרבה נהפוך הוא, כי על כן לא נהגו בזה. וכן מנהג אשכנזי שלא להתעטף. וכ"כ בשלחן גבוה, שלא נהגו כן בסאלוניקי. ע"ש. אלא שראיתי אצל התימנים שנוהגים גם כיום בעטיפת הישמעאלים, וכדברי הרמב"ם הנז'. ילקוט יוסף ביקור חולים ואבלות סימן כד דין עטיפת הראש אות א

⁶ ש"ך שם, וכן כתב הט"ז בשם הב"ה שמביא בשם הרוקח אבל חייב בעטיפה כמו עתה שמושכין הכובע לפני העינים כל ז' ובשבת בצינעא עכ"ל. ובערוך השולחן כתב ונכון לאבל לבלי להסיר הכובע מראשו כל ז' ולישב באופן זה אם אפשר לו. ובחכ"א ובגשה"ח לא הביאו עטיפה זו.

⁷ שו"ע ונו"כ או"ח לח ה ויו"ד שפ א ושפח א

⁸ לחשוש לשיטת המהריט"ן (המובא בבה"ט סק"ד) ולהניח תפילין בלא ברכה ובצינעא, אם הוא יום הקבורה אך אינו יום המיתה. ובפרט אם הקבורה היתה בלילה, שאז אפילו המברך על הנחתן יש לו על מי לסמוך. וכ"כ בשמירת שבת כהלכתה פס"ד הע' קל"ב בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, ועיין תשובות והנהגות ח"א סי' תר"פ ששמע שכן נהג גם החפ"ץ חיים זצ"ל, ועיין בשו"ת יבי"א ח"ב יו"ד סי' כ"ז בשם הרבה פוסקים (לעומת זאת בכה"ח סקט"ז ובן איש חי ושו"ת אור לציון ח"א סי' ו' הכריעו שלא להניח כלל, וכן בשו"ת מהרש"ג ח"א

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

ואחר שהניץ החמה ביום השני, ומכאן ואילך חייב מיד⁹. ויש פוסקים שביום השני אין להניח קודם הניץ, ע"כ מהנכון להמתין מלהניח עד אחר הניץ¹⁰. ואין להניח תפילין ביום השני בפני המנחמים עד שילכו להם, אלא שאין חולץ אם הניח קודם שבאו מנחמים חדשים לנחם אותו¹¹.

ויש להשתדל לא לשבת עטור בתפילין, בשעה שהציבור מנחמים אותו ולכן יחלוץ מיד לאחר התפילה¹².

אם אינו יודע מפטירת קרובו רשאים, להמתין מלהודיע לו עד אחרי שיניח תפילין ויתפלל.

אם נפטר מת לו מת קודם שקיעה, ונקבר ביום ראשון בבין השמשות תוך י"ג דקות וחצי לאחר השקיעה בשעות זמניות. יש לו להניח תפילין למחרת, ביום השני, אחר הניח החמה בברכה¹³.

מי שמת לו מת בשבת, ונקבר במוצאי שבת, מכיון שלא נהג אבלות בשבת כלל, יש להחמיר שלא יניח תפילין ביום ראשון כלל, אפילו בלי ברכה. וביום שני יניח תפילין דוקא לאחר הזריחה¹⁴.

אם מת או נקבר בחוה"מ (חול המועד), מניח תפילין בחוה"מ במקומות שמניחים תפילין בחוה"מ, ולאחר המועד מניח בכל מקום. אף שהוא יום ראשון לאבילות מ"מ כבר נחמהו מנחמים במועד. וכן כשנקבר ביום טוב שני יניח תפילין באסרו חג, שיו"ט שני עולה למנון שבעה ויום שאחר המועד יחשב לשני¹⁵.

אם שמע שמועה קרובה, כלומר ששמע לראשונה על מיתת קרובו, בתוך שלשים מהפטירה, ואפילו ביום ל' עצמו, דינו כיום הקבורה. ולפיכך אפילו אם שמע בלילה לא יניח תפילין ביום, ואפילו בא לו שמועה קרובה, כשכבר הניח תפילין והתחיל להתפלל, חולץ¹⁶.

סי' נ"ב שאין להניח, וכן בליקוטי מהרי"ח, ובמרא דשמעתא אות תע"ב שכן הורה הגרמ"א פריינד זצ"ל, ובשו"ת לבושי מרדכי מהדו"ק יו"ד סי' רכ"א שעל זה נאמר נהרא נהרא ופשטיה.

⁹ ולענין תפילין דר"ת בימי האבילות מצינו חילוקי דיעות בין המקובלים, עיין בה"ט סק"ה והגרע"א, ברכ"י סק"ד, וכה"ח סקב"א וגם בזה נתפשט המנהג להניחם בצינעא

¹⁰ מ"ב שם יט

¹¹ שם כ

¹² תשובות והנהגות ח"ד סי' ו'

¹³ כן כתב בשו"ת בית יהודה עייאש חלק ב' (סוף סימן נז). והטעם דשמא יום קבורה שאינו יום מיתה צריך להניח תפילין בברכה, ואף אם תמצא לומר שגם ביום קבורה שאינו יום מיתה אין להניח תפילין, שמא בין השמשות יום הוא, ושמא נקבר ביום ראשון. ולכן יש להורות להניח תפילין למחרת, ואף יברך עליהם.

¹⁴ עיין שו"ת יביע"א יו"ד כז אות ה ובילקוט יוסף ציצית ותפילין ג

¹⁵ מ"ב שם

¹⁶ מאמר מרדכי סימן לח סק"ד

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

ואם שמע שמועה רחוקה כלומר ששמע לראשונה על מיתת קרובו, לאחר שלשים מהפטירה. שהדין הוא שאין האבילות רק שעה אחת, ולאחר מכן קם מאבילותו, מותר להניח תפילין¹⁷.

ולפיכך אם בא לו השמועה באמצע פסוקי דזמרה וכדומה, לא יחלוץ התפילין. רק יחלוץ מנעליו משום אבילות, ואם ע"י השמועה בא לידי בכי צריך לחלוץ.

בשאר הימים¹⁸ צריך האבל ליישב דעתו ולכוין ליבו לתפילין שלא יסוּח דעתו מהם, אבל בשעת הספד ובכי לא יניח אותם.

וי"א¹⁹ שלא יניח תפילין דרבנו תם כל שבעה, ויש מתירים²⁰.

ג. אבל אסור בשאילת שלום

האבל אסור בשאלת²¹ שלום ולהלן דף כא: יבואר שיש חילוק בין שלושה ימים ראשונים ליתר ימי השבעה ובין השבעה לשלושים, וכיום רבים נהגו להקל באמירת "שלום" בלבד, במשך י"ב חודש, וסומכים על כמה טעמים שהובאו באחרונים²². ויש המקילים גם לומר "ערב טוב" או "בקר טוב" "תהיו בריאים" וכמו כן מה שאומרים Good Morning, Good Evening, Hello

¹⁷ מ"ב שם

¹⁸ שו"ע ונו"כ שפח ב

¹⁹ בחידושי הגר"ז מרגליות אבילות אות ג' כתב ותפילין דר"ת לא יניח האבל כל ז' ימי אבילות, ובביאורים שם כתב כ"ב בשם האריז"ל ובבר"י סי' פ"ח כתב כיון דפליגי בזה שב וא"ת עדיף, וכן נראה דעת הש"ע ע"ש, ואני מצאתי כן בשו"ת הרמ"ע מפאנו סוס"י ק"ז דמיום ב' דאבילות וכו' אין אנו מניחים אלא של רש"י בלבד עכ"ל.

²⁰ בחידושי הגר"ז מרגליות הנ"ל כתב ובבר"י כתב שהמקובל מהר"ש הי' מניח תפילין של ר"ת בימי אבילות. ואמר שכן נכון ע"פ הסוד ג"כ, וכ"כ בשע"ת סי' תקנ"ה סק"א. ועיין בס' ויצבור יוסף סי' ב' שהאריך בזה, והביא מגדולים שכתבו להניחם עכ"ז ירא להכריע נגד הגי' גדולי ישראל שפסקו שלא להניחם, ובס' אות חיים ושלום סי' ל"ח כתב שראה לאבותיו הקדושים ז"ל בימי אבלם שהניחו תפילין דר"ת בצניעא ובשו"ת יביע אומר ח"ו חו"ד סי' מג אות ה', וילקוט יוסף שם סימן כה אות ה' שיניח תפילין דר"ת כדרכו.

²¹ שו"ע ונו"כ יו"ד שפח א

²² הנה ברמ"א סי' שפ"ה ס"א כתב ויש מקילין האידנא בשאלת שלום האבל לאחר ל'. ואין טעם להם אם לא שיחלקו לומר שזה מה שאנו נוהגים לא מקרי שאלת שלום שבימיהם, ובש"ך שם סק"ג כתב ובאמת אין זה טעם נכון שא"כ תוך ל' נמי ולא מצינו לשום פוסק שחילק בכך. וכן הקשה במג"א בס"י תקנ"ד כא דהא בטור שם מביא הירושלמי שכתב בהדיא שלום עליכם, וגם בגמרא אמרי' כדי שאילת תלמיד לרב שלום עליך ר' ולכן אין להקל. ועיין באר היטב שם. וכ"כ בפמ"ג שם בא"א ס"ק כ"א, וכן פסק במ"ב שם ס"ק מא. שגם לומר צפרא טבא אסור, אולם בלקט יושר ע' 110 כתב וז"ל העתקתי ממהר"י אוברניק יצ"ו שהעתיק ממהר"ר פנחס ששמע מהגאון זצ"ל (בעל תרומת הדשן) היבא שאסור לשאול בשלום היינו דוקא בלשון שלום עליכם, אבל 'טוב שבת' 'טוב יום טוב' אינו בכלל שאילת שלום. וכן פסק בכ"ב ע"א ח"ב ע' 104, וכן פסק בשו"ת באר משה (שמרן) ח"ד סי' קו.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

אולם למעשה הטוב יותר שלא לומר כלום (בתוך שבעה) אלא כשבא לבית האבל יכנס בדומיה ולצאת באמירת דברי הניחום.²³

מותר לאבל להוריד מעט את ראשו לשלום לחבירו²⁴, הן בתוך שבעה והן בתוך י"ב חודש לאב ואם.

כשם שאסור לשאול בשלום האבלים, כך אין להרבות בדברים עם האבל בתוך שבעה²⁵, ורעיו אף בתוך השלשים, וגם לאבל עצמו אסור להרבות בדיבור, וכל שכן שאין להקל ראש לשחוק ולהתלוצץ.

אם באו רבים לנחמו, מותר שהאבל יאמר להם לכו לבתיכם לשלום, דכבוד רבים שאני²⁶.

בשבת מותר לומר לאבלים "שבת שלום", וכן האבלים נותנים שלום לכל אדם²⁷.

בעת שאומרים ברכת הלבנה, מותר לאחרים לומר לאבל אפילו תוך שבעה "שלום עליכם". שאין זה בגדר שאילת שלום²⁸ האסורה לאבל²⁹.

אבל שנולדה לו בת או שיש לו איזה שמחה, מותר לומר לו "מזל טוב" ולברכו בהצלחה וכדו', בין אם הוא בתוך שבעה, בין אם הוא בתוך י"ב חודש לאב ואם. ומותר לו לברך את חברו בשאר מיני ברכות, כגון באריכות ימים, רפואה, ברכת מז"ט וכדומה, וכן מותר לאחרים לברך את האבל ובכלל זה ה שרגילים לומר מה שנוהגים היום לומר בברכה "כל טוב". ומותרים להושיט יד בשעה שמברכים זה את זה³⁰.

המתקשר בטלפון בימי אבלו לחכם לשאול שאלות בהלכה, או לבקשו שיבוא לדבר דברי מוסר והתעוררות, לא יסיים באמירת שלום כנהוג, אלא יאמר "כל טוב" וכדומה³¹.

²³ שו"ת באר משה (שמרן) ח"ד סי' קו

²⁴ וענין נענוע הראש הרגילים לעשות במקום אמירת שלום, עיין בריטב"א מו"ק (דף כו:) שכתב וז"ל ת"ר אבל כיון דנענע בראשו שוב אין מנחמין רשאים לישב אצלו, פי' הרי"ן גיאות ז"ל לפי שהאבל אסור בנתינת שלום בזמן שפותר את המנחמים שוחה לנגדם מעט וכו', ולמדנו מן הפי' הוה כי האבל מותר לשחות בתוך ז', כדרך ששוחזין נותנים שלום, כיון שאינו נותן שלום ממש, ואע"פ שיש לדחות דכבוד המנחמים שאני, סברא הוא דלא למימר הכי דבכה"ג שרי למיעבד אפילו ליחיד עכ"ל. ויעו"י בשו"ת שלמת היים סי' תכ"ב שכתב דאסור לומר שלום לאבל ע"י נענוע הראש מן הדין ע"ש, ודבריו צ"ע מהריטב"א הנ"ל. פני ברך סי' מז הע' כז

²⁵ רמ"א שם

²⁶ שם שם

²⁷ שו"ע ונו"כ שם ג

²⁸ אלא כיון שאמרו תפול עליהם אימתה ופחד וכו' לכן אומר לחבירו שלום עליכם, כדי להבדילו מהם, וכמו שכתב המגן אברהם (סימן תכו יא)

²⁹ ואבל בתוך שבעה נכון שלא יברך ברכת הלבנה, אם ישאר לו זמן לברך ברכה זו אחר ימי האבל, אבל אם חושש שלא יוכל לברך על הלבנה אחר שבעה, יכול לברך תוך שבעה. כמבואר במ"ב תכו יא עיי"ש

³⁰ בנשדה"ח פכ"א ז אות ג – ז שו"ת שלמת היים תכה

³¹ ילקוט יוסף שם סימן כג סעיף ד

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

מה שיש נוהגים שהמנחמים מושיטים יד לאבל, ובלחיצת יד אומרים לו "תנוחם מן השמים", או שמתחבקים עמו, נראה שאין בזה משום שאילת שלום לאבל, רק עידוד ונחמה, וכל מידי דברכה שרי לברך לאבל³².

הנוהגים ללחוץ את ידי האבלים כשחוזרים מבית הקברות כדי לעודדם ולחזקם, יש להם על מה שישמוכו, שאין זה בכלל שאלת שלום האסורה³³.

מותר לברך ב"מי שברך" את האבל על אב ואם העולה לספר תורה תוך י"ב חודש³⁴.

מותר לאחרים לשאול זה את זה בשלום בבית האבל, לאחר שנקבר המת, שלא נאסרה אמירת שלום אלא לאבל עצמו³⁵.

י"א³⁶ שמי שנמצא תוך י"ב חודש על אביו ועל אמו, ונולד בן זכר למשפחתו, מותר לשאול בשלום. ויש אוסרים³⁷.

ד. אבל אסור בדברי תורה

³² בשו"ת ישכיל עבדי ח"ו (חיו"ד סי' כה), ובשו"ת שרידי אש ח"ב (סי' קלה), ועיין עוד בספר מאורי אור (עוד למועד, דף קמ"א ע"א). ע"ש. וכל מידי דברכה שרי לברך לאבל, דשלום לחוד וברכה לחו ילקוט יוסף שם יא

³⁴ כן כתב בספר כל בו על הלכות אבלות בשם האחרונים, שאין פונים לאבלים עצמם, אלא השליח צבור עושה "מי שברך". וכן הוא במסגרת השלחן (יו"ד סימן ת ס"א)

³⁵ ועיין בשו"ת יביע אומר ח"ד (דף שכ"א ע"א, חיו"ד ר"ס לג) שכתב "והכי חזינן לרבנן קשישאי שלא היו מקפידים לשאול אחד בשלום חבירו בהפגשם בבית האבל, אלמא דסבירא להו שלא נאסר שאלת שלום לאחר קבורה אלא לאבל עצמו. וע"ע בשו"ת ציץ אליעזר ח"ה (בקונטרס רמת רחל סי' נה). ע"ש.

³⁶ דקיימא לן בירושלמי (פרק ג' דמועד קטן הלכה ז) דנולד בן זכר דנתרפאה המשפחה וכשאין מדת הדין מתוחה שנתרפאה המשפחה אפשר לשאול בשלום, וממה שמרן הביא זאת בשלחן ערוך סוסי' שצד, משמע שפירוש נתרפאה המשפחה, נתרפאה ממה שאסרו לשאול בשלום, ואינו הלכתא כלפי שמיא בלבד, וכן שמעתי מאמו"ר זצ"ל, בעת שישב שבעה על אביו ר' יעקב ז"ל, ובא לנחמו הגר"ש זלמן אויערבאך זצ"ל, ויבדלח"ט מרן אממו"ר שליט"א הציג בפניו הספק, והוא ע"ה נטה להחמיר, אבל מרן אממו"ר זצ"ל סבר, שנראה יותר שמשום כן כתב זאת מרן בשלחן ערוך, ולכן העיקר להקל. ילקוט יוסף שם הערה יד

³⁷ הלכה זו נתפרסמה בזמנו בילקוט יוסף על הלכות אבלות [שיצא לאור בשנת תשמ"ט], וקיבלנו מכתב מהגאון רבי שריה דבליצקי זצ"ל, שכתב בזה"ל: למע"כ וכו' הנה קניתי אתמול ספרו ילקוט יוסף על הלכות אבלות, והוא ספר מלא וגדוש הלכות ומקורות הנצרכות לכל רב ומורה הוראה, והלואי שיהיה רק ללמוד בו, ונשלמה פרים שפתינו. ומידי פתחי הספר ראיתי מה שכתב בסימן יד סעיף ד', בענין נולד בן למשפחה נתרפאה המשפחה, במחילת כבוד תורתו של כת"ר ושל אביו מרן הגאון הגדול שליט"א אני שולל זה בהחלט, ולא זו הדרך ולא זו העיר וכו' והנני דורש שלום כת"ר שליט"א ואביו הנה"ג שליט"א יד"ע, שריה דבליצקי. [וכנראה כוונתו דמה שאמרו נתרפאה המשפחה אינו אלא דרך אגדה ולא שייך לעניני הלכה].

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

האבל אסור בלימוד תורה כל שבעה³⁸, משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב, והאבל אסור בשמחה. וכן אסור לקרות בתורה נביאים וכתובים משנה הלכות ואגדות, איסור זה הוא אפילו ע"י הרהור³⁹.

אסור לאבל ללמוד תורה גם בשבת שבתוך שבעת ימי האבילות, דהוי דברים שבעינעא⁴⁰, ואבלות נוהגת בשבת בדברים שבעינעא⁴¹. אולם האבל רשאי לומר בליל שבת את כל סדר הקריאה שנוהגים לומר קודם הקידוש, "שלום עליכם", מזמור "אשת חיל", וכו'. ובפרט אם סועדים יחד עם בני משפחה אחרים, שאינם אבילים, שאין להראות אבילות בשבת בפרהסיא.

מותר לקרות באיוב ובקינות ובדברים הרעים שבירמיה⁴². וי"א⁴³ שחייב ללמוד, שעצם החיוב בלימוד תורה שייך גם באבל בשבעה ימי האבילות, ולכן כאשר אין אצלו מנחמים, חייב ללמוד בדברים הרעים, בהלכות אבילות וכדו', ולא יהיה בטל מדברי תורה. ומטעם זה האבל מברך ברכות התורה גם בשבעת ימי האבילות.

פסוקי הנחמה צריך לדלגם, ורעות העכו"ם אסור ללמוד⁴⁴.

מותר ללמוד בהלכות אבילות ובפרק אלו מגלחין⁴⁵ ומותר אף לעיין היטב בהבנת הגמ', והראשונים החונים עליו, בהלכות אבילות, בטור ובית יוסף ושאר פוסקים, ואם בדרך לימוד השיגה ידו כמה חידושים מותר לו לכתבם כדי שלא ישכחם⁴⁶. אבל לעיין בכוונה בעיון נמרץ ועמוק, במטרה לחדש חידושי תורה, ומה גם להרבות בחיפוש בספרים, ולשאת ולתת בדבריהם במשא ומתן של הלכה, אין לעשות כן⁴⁷, מכיון שעל ידי זה בא לידי שמחה.

³⁸ שו"ע ונו"כ שפד א

³⁹ שו"ע או"ח סי' תקנ"ד ס"ג לענין תשעה באב, אף דהרהור לא כדיבור דמי שאני הבא דעיקר טעמא משום שמחה ובהרהור איכא שמחה, מ"ב שם סק"ה. ובכ"ב ע"א ע' 293 כתב בשם מהר"ל סימן רכ"ט שאין נפקא מינא אי לומד או מהרהר וכה פסקו גם שאר אחרונים רק האליה רבה התיר להרהר בסי' תקנ"ד.

⁴⁰ ואף שיש מתירים ללמוד תורה בשבת שבתוך שבעת ימי האבילות, מכל מקום שב ואל תעשה עדיף, וילמד הלכות אבילות שיש בהם פרטים רבים, או פרק אלו מגלחין כמועד קטן, וכדומה.

⁴¹ שו"ע ונו"כ יו"ד תא

⁴² שו"ע או"ח שם ס"ד וכתב בשבט יהודה שם נראה דמותר ורשות קאמר, שאם אינו רוצה ללמוד כלל אפילו בדברים הרעים רשאי, דא"ל דכיון דהוא מותר חזר הדבר להיות חובה, ואינו רשאי להיות יושב בטל ההא כתיב "והגית בו יומם ולילה", דליתא, דהא כיון דאמרו פטור מת"ת משמע דפטור לגמרי, ואם הוא חייב לקרות בדברים הרעים ולא סגי בלא"ה הרי אינו פטור. ועי"ש שהביא ראיה לדבריו מהרא"ש והרמב"ן

⁴³ שו"ת יביע אומר חלק ח' (חלק יורה דעה סימן לה)

⁴⁴ שו"ע או"ח שם ב ומ"ב ב

⁴⁵ שו"ע שם ס"ד, ובאו"ח שם ס"ג לענין ט"ב, אע"פ דיש בו גם כמה דיני מנודה ומותר מ"מ מותר ללמוד מ"ב שם סק"ד

⁴⁶ ילקוט יוסף שם סימן כב ב.

⁴⁷ כן כתב הט"ז בסי' תקנ"ד סק"ב, וז"ל "ומטעם זה נ"ל דאפילו במקום דמותר ללמוד היינו שילמוד בפשוטן של דברים, אבל לא דרך פלפול ואפילו בהרהור, לפי דבר חמור אסור מטעם שיהיה לו שמחה אחר שיתיישב

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

וכן אין לו ללמוד עם אחרים הלכות אבילות, אלא הם יושבים ונושאים ונותנים בהלכות אבילות, ואם טעו משיבין בשפה רפה, והוא אינו שואל⁴⁸. אולם יכול ללמוד עם תלמיד חכם הלכות אלו כדי לידע את המעשה אשר יעשה ואת הדרך אשר ילך בה.

מותר לאבל לעיין בספרי מוסר לשוב בתשובה שלימה, כי השעה צריכה לכך, להיות מדת הדין מתוחה עליו ושב ורפא לו, ולהתחזק ביראת שמים באמונה בה' יתברך, ובמדות נעלות. וגדולה תשובה שמביאה רפואה לו ולכל העולם, כי שב אפי ממנו ולא יוסיף לדאבה עוד⁴⁹, ומכל מקום ספרי מוסר המסתעפים מענין לענין ומביאים ביאורי פסוקים בדברים המביאים לידי שמחה, אסור לאבל לקרוא בכל שבעת ימי האבל.

גם הנשים היושבות שבעה אסור להם ללמוד תורה בימי השבעה, דאף שאינן בכלל מצות תלמוד תורה, מכל מקום יש להן שמחה בלימוד, והאבל אסור בשמחה⁵⁰.

מותר לאבל לקרוא פרקי אבות בשבעת ימי האבילות, ובפרט בשבת שבינתיים, באופן שמתעורר למוסר ויראת שמים על ידי כך⁵¹.

לכתחלה אין ראוי לאבל לקרוא תהלים בשבעת ימי האבל⁵², אולם פרקים שקריאתם אינה מביאה לידי שמחה⁵³, כמו על נהרות בבל, וכדו', מותר לאבל לקרואם בימי האבל. ויש מתירים אם רגיל לומר בכל יום⁵⁴, ובפרט אם אומרו בדרך תפלה ובקשה והתעוררות לתשובה. ומכל מקום

לו כנלע"ד, וכ"ב במ"א שם סק"ה וז"ל דמה"ט אסור ללמוד איזה דרוש או קשיא ותירוץ אפילו בדברים הרעים מפני ששמחה היא לו, והובאו דבריהם במ"ב שם סק"ד.

⁴⁸ שו"ע או"ח שם ד

⁴⁹ כל זה לשון ס' נד"מ אברהם אזכור בדרף ב' ע"ג הובא בשר"ח אבילות אות כ"ה, והביאו במ"ש אות ל'— כ"א, וכ"כ בגשה"ח פכ"א ה—א. ועיין במאירי מו"ק (דרף כ"א) שכתב אבל לעיין בספרים המעוררים לבן של אדם לתשובה לא נאסר, ולא עוד שראוי לעשות כן.

⁵⁰ ילקוט יוסף שם ג וכן כתב בשו"ת עמק התשובה חלק א' (סימן קסג). הו"ד בחיים וחסד. ע"ש

⁵¹ בספר לקט יושר חלק ב' (עמוד צג) כתב, שאבל בתוך שבעה אינו אומר פרקי אבות בשבת. וכן פסק הפרי מגדים (סימן רצב א"א סק"ב). ודימה זאת לתשעה באב, שהמהרי"ל אסר לקרות פרקי אבות בערב תשעה באב, מחצות ואילך, שחל בשבת. והובא להלכה ברמ"א (סימן תקנ"ג סעיף ב'). ע"ש. ובמאירי מועד קטן (כא א) כתב, ויראה לי שלא נאסרו דברי תורה לאבל אלא דרך לימוד וגירסא, אבל לעיין בספרים המעוררים לבן של אדם לתשובה לא נאסר, ולא עוד אלא שראוי לעשות כן וכו'. ע"כ. ועיין במורי זהב (שם סק"ב) שכתב להתיר לקרוא פרקי אבות בט' באב. והמגן אברהם (שם) התיר לקרוא תהלים בט' באב במנחה. ולפי זה הוא הדין באבל שיש להקל לקרוא בפרקי אבות, כשמתעורר למוסר ויראת שמים. ועיין בברכי יוסף (שם) שהסכים לט"ו הנזכר. וכן פסק בקונטרס הר אבן שבסוף ספר אהל משה צוויג (סימן שפד). וכן פסק בלחם הפנים להתיר לקרוא פרקי אבות. וכן עיקר. וכן משמע ממש"כ אאמו"ר שלימ"א ביביע אומר חלק ד' (דרף שמו סע"ב חלק יורה דעה סימן לא אות ו). ודו"ק. ילקוט יוסף שם ה

⁵² גשה"ח פכ"א ה—א בשם זכרון ש"י דף ל"ב מהרי"א יו"ד סי' שס"ח. וכ"ה בהגהת הלבוש תקנ"ד בשם מנהג פוזנא בנוגע לת"ב.

⁵³ שלא התירו בפסוקי תהלים אלא משום סדר התפלה, הא לאו הכי לתהלים יש דין של דברי תורה המביאים לידי שמחה, והאבל אסור בשמחה

⁵⁴ מ"ש אות ת—ב. ובלקט יושר הל' שמחות כתב ואמר חוקן תהלים אפי' בימי אבלו.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

אם האבלים יושבים בטל ובאים לידי שיחה בטלה וקלות ראש והסחת דעת מהאבלות, יש להתיר להם לקרוא תהלים בדרך תפלה ובקשה והתעוררות לתשובה.

אסור לאבל⁵⁵ לומר פרשת הקרבנות⁵⁶ ופיטום הקטורת⁵⁷, וכן לימוד חק לישראל⁵⁸.

מותר לאבל שהוא מורה הוראה לפסוק דין באיסור והיתר, כשאין שם אחר ועריכים לו⁵⁹.

אם רבים עריכים לו⁶⁰ כגון מלמד תשב"י וכדומה מותר לאחר ג' ימים ללמד, ויש מתירים אף ביום הראשון⁶¹. ולפיכך תלמיד חכם המורה הוראה ודורש לרבים, הואיל ואם לא ילמד אותם את השיעור יבואו לידי ביטול תורה, יש להתיר לו ללמד בעצמו כאשר היה באמנה אתו, ואפילו תוך שלשה ימים, הואיל ורבים עריכים לו, ואפילו אם יש בעיר תלמיד חכם אחר השווה לו. ומותר לו לשבת על כסא בעת השיעור, כפי שנתבאר לעיל בדין כפיית המטה.

אבל שיש לו⁶² בנים קטנים אין לו לבטלם מלימודם, דאין אבילות לקטן.

הרגילים לקרוא בכל יום י"ח פרקי משניות, אין לקרותם בימי האבל, ואף בשבת שבינתיים, לא יקרא המשניות הנזכרות לעיל. והוא הדין למי שרגיל ללמוד משניות מסכת שבת בסעודות שבת, שאין לו ללמוד בשבת שבתוך השבעה⁶³. וכן אין לאבל ללמוד דף היומי ואפילו בשבת⁶⁴.

⁵⁵ באו"ח סי' תקנ"ד ס"ד לענין מ"ב כתב ומותר לקרות כל סדר היום ופרשת הקרבנות ומשנת איזהו מקומן ומדרש רבי ישמעאל. וכתב במ"ב שם סק"ז דפרשת הקרבנות היינו פרשת התמיד אבל לא סדר הקרבנות הכתוב בסוף ס"א (היינו פרשת הכיור ופרשת תרומת הדשן וכו'), ובסי' נ"א סק"א כתב יש מקומות שאין אומרים איזהו מקומן בבית האבל מפני שאסור בת"ת. ואין זה נכון שכל שהוא סדר היום אין בו משום ת"ת לאבל, כמו שנפסק בסי' תקנ"ד.

⁵⁶ מ"ב סי' ס"ק יז

⁵⁷ פ"ת שם

⁵⁸ מנחם אבלים דף פ', וזל"א וכף החיים תקנ"ד אות י"ט בשם האחרונים, ובגשה"ח שם כתב מ"מ אפ"ל שהמדקדק לתת הקיו בכל יום וחושש עליו אם אמר סדר חק לישראל אין להקפיד עליו עיי"ש.

⁵⁹ רמ"א יו"ד שפד א

⁶⁰ שו"ע שם ס"א. וכתב המ"ז שם סק"א בתא"ו נתיב כ"ח כתב וראיתי לרבנתי שהיו מגידים ההלכה אחר ג' ימים מזה ג"ל במלמד שיכול ג"כ ללמוד ההלכה עם תלמידיו אחר ג' ימים, דזהו בכלל רבים עריכים לו, דתשב"ר הבל פיהם חביב מלימוד הגדולים, ועיין בגליון מהרש"א שם שכתב אף שיש רב אחר, הם לא יעיינו כ"כ לפני רב שאינו קבוע להם.

⁶¹ עיין ביוסף דעת שם שהעיר על דברי המ"ז הנ"ל שמלשון הגמרא משמע שאפילו ביום הראשון מותר, וכן משמע בש"ך סק"ב שלא חילק, ועוד דמדמה ליה לדבר האבד ושם מותר אפילו ביום הראשון, ובערוה"ש שם ס"ו כתב והסומך על דעה זו לא הפסיד.

⁶² שם סעי' ה ובש"ך ס"ק ה

⁶³ כן כתב בשלחן גבוה (אורה חיים סימן תקנ"ד סק"ז). ע"ש. וכן כתב בשו"ת ארבעה טורי אבן (סימן יא) והובאו הדברים בשו"ת יביע אומר חלק ד' (דף שמו ע"ב חלק יורה דעה סימן לא אות ו). ע"ש. ואמנם בקרבן נתנאל (הרא"ש פ"ג דמו"ק סימן כח סק"ג) כתב, דמי שרגיל לחזור כל יום י"ח פרקים משניות, יכול לגרום בשבת אף שבדבר שבצינעא נוהג.

⁶⁴ עיין בערוך השלחן (סימן שצג סעיף יב) הביא מהמרדכי שכתב להקל לאבל ללמוד תורה בשבת. ותמה למה הפוסקים לא הביאו דבריו. וראה עוד בסימן ת' סעיף ו', שלמד מדברי הקרבן נתנאל, שאם יש לאבל שיעור קבוע בדרף היומי יכול ללמוד באותה שבת. וכן כתב הבאר היטב (סק"ב). ועיין בספר שמירת שבת

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

מותר לאבל לקרות הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום בשבת בימי אבלו, אבל אין לקרות פירוש רש"י על החומש⁶⁵.

אסור לאבל לקרוא בספרי מדע, אנציקלופדיה, ספרי סיפורים או עיתונים⁶⁶, על מנת שלא יסיח דעתו מהאבלות. וכן אם היה האבל רופא, ורוצה לעיין בספרי רפואה להתלמד בהן, ואין בזה צורך השעה, אסור לו לעשות כן בימי האבלות, שלא יסיח דעתו מהאבלות. וכן יש להמנע לקרוא בספרים על השואה⁶⁷.

ה. אבל אסור בתכנוסת

אבל אסור לכבס את בגדיו כל שבעה, אפילו במים לבד⁶⁸. ואין חילוק בזה בין אם מכבס ביד לבין אם מכבס במכונת כביסה, או בניקוי יבש. ואפילו אם מכבס לצורך אחר שבעה⁶⁹, אסור לכבס בימי השבעה. ואפילו אחרים אסור להם לכבס בגדיו⁷⁰. ובכלל האיסור הוא גם הבגדים העשויים לספוג את הזיעה. כגרבאים, ולבנים.

אם מסר את בגדים לניקוי יבש במכבסה קודם שנעשה אבל, מותר להם לכבס את בגדיו בימי השבעה, בכדי שימסרו לו אותם מיד אחר השבעה⁷¹.

אם הבגד שהאבל לבוש בו נתלכלך מעט בכתם, מותר לשפשף במגבת לחה את מקום הכתם בלבד⁷².

כהלכתה (פרק סה הערה מה) מהגרש"ז אויערבאך זצ"ל. ובספר חיים וחסד הנד"מ (עמוד קצט) כתב להלכה בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שהתיר לאבל לקרוא משניות בשבת. אך לא דייק בזה, שכל דברי הגרש"ז הם לדחות הדמיון של הרב ערוך השלחן, ולא הכריע שם לענין זה. וע"ש היטב. ילקוט יוסף שם הע' ז⁶⁵ בספר האגודה (פרק ג דמועד קטן סימן נח) כתב, דאבל אין לו לחזור הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום. אבל הרא"ש (סימן כח) כתב, ות"ת יראה דהוי דבר שבציניעא, (שנוהג בשבת תוך שבעה), אבל לחזור הפרשה כיון שחייב אדם להשלים את פרשיותיו עם הצבור, הוי כקורא את שמע שמותר. וכן פסקו הטור והשלחן ערוך (סימן ת ס"א). ועיין למרן החיד"א בברכי יוסף (סימן ת סק"ד) דדוקא שנים מקרא ואחד תרגום שרי בשבת, אבל לא פירוש רש"י. ע"ש. ודלא כמ"ש בלחם הפנים וראה בכל זה באורך וברוחב בשו"ת יביע אומר חלק ד' (דף ש"ב ע"א, חלק יורה דעה סימן ל')

⁶⁶ ערוך השולחן שם ס"טו. וכ"כ בח"ל פ"ז א' בשם ס' מנחם אבליים בשם חידושי הר"ן מו"ק (דף יא.).

⁶⁷ ילקוט יוסף שם טז

⁶⁸ שו"ע ונו"כ יו"ד שפט יא

⁶⁹ שו"ע ונו"כ שם ד ומשום שהאבל אסור בעשיית מלאכה ש"ך שם ז

⁷⁰ שם. כדין שאר מלאכות שאסור לעשות על ידי אחרים.

⁷¹ שם. כדין שאר מלאכות בתלוש שביד אחרים בקיבולת שמותר להם לעשותו.

⁷² שאין זה דרך כיבוס, אלא כדין מי שידיו נתלכלכו בטיט או בצואה שרוחץ ידיו בשבעת ימי האבל ואינו חושש. וכן הורה מרן אאמ"ר שליט"א בתשובה לשאלה הלכה למעשה. ואמנם גבי חול המועד כתב מרן בשלחן ערוך (סימן תקלד סעיף א') דבעלת הכתם שנמצא במועד מותר לה לנקות הכתם, ומבואר שם דההיתר

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

כשם שאסור לאבלים לכבס, כך אסור להם ללבוש בגדים המכובסים מקודם לאבלות⁷³, ואפילו אם ילבשם אחר תחילה⁷⁴. ואין צריך לומר שאסור להם ללבוש בגד חדש. ואמנם בגד של מצוה כגון טלית מכובסת, מותר לאבל ללבוש אפילו תוך שבעה. וכן בגד של שינה שנתלכלך, מותר לאבל להחליפו וללבוש בגד שינה מכובס⁷⁵.

בשבת של אבילות לובשים בגדי שבת⁷⁶, ואפילו אם הם בגדים המכובסים. ומי שאינו לובש כתונת מכובס הוא חסידות של שטות⁷⁷,

אסור להחליף את הסדין והמצעים כל שבעה. וכן אסור לו לכבס⁷⁸.

אשה אבלה מותרת ללבוש חלוק נקי לספירת שבעה נקיים, וכן מותרת להציע סדין נקי⁷⁹.

אבל השוזה בימי השבעה בבית מלון⁸⁰, יש לו להודיע להנהלת בית המלון שלא יחליפו לו את המצעים בימי השבעה. ואם עברו והחליפו את המצעים שעל מטתו, ואין שם אדם אחר שישכב על אותם מצעים קודם שהוא ישתמש בהם, מותר לו להשתמש בהם על ידי שיניחם על גבי קרקע כדי שיתלכלכו מעט.

הוא רק לבעלת הכתם. משום דדרכו להתלכלך. מכל מקום לגבי אבל שטעם האיסור משום כיבוס, ניקוי כתם לא חשיב בכלל כיבוס. ושאינו חול המועד דהוא משום סרך מלאכה. ילקוט יוסף שם סימן יז אות ג שו"ע שם.

⁷⁴ שד"ח אבילות אות מ', דלא התירו ע"י שילבשם אחר רק אחר ז' עיש. ועיין בעקרי הר"ט סי' ל"ו אות ס' כשם זרע אמת שכמקום צורך גדול אפשר להתיר ע"י שילבשם אחר חצי יום.

⁷⁵ ילקוט יוסף שם ד

⁷⁶ ברמ"א סי' שפ"ט סי"ג כתב י"א דאסור ללבוש בגדי שבת תוך ד' שבועות, וכ"כ בתשו' הריב"ש סי' ס"ז דאסור, אולם עיין ברדב"ז ח"ב סי' תרצ"ג שפסק דיש ללבוש בגדי שבת דאל"כ הוי כאבילות בפרהסיא, וגם בשבת חזון הדין בן ע"ש, ובמעשה רב סי' קצ"ג התיר לאבל ללבוש בגדי שבת, וכ"כ בברכ"י סי' ת' וז"ל האבל צריך להחליף בגדי חול וילבש בשבת בגדי שבת והויא בפרהסיא בגלילותינו, שאין שום עני בישראל שאין לו בגד לשבת טוב מהחול, וכן ראיתי שכתב הרב מהר"י זיין בתשו' שערי ישועה י"ד שער י' סי' יד', וכתב בן בשם הרדב"ז.

⁷⁷ גליון מהרש"א בשו"ע שם א מרש"ל בתשובה סימן כז אולם כבר העיר בח"ל פי"ז הערה כ"ה דהמעין בפנים שם יראה דשם מדובר בשבת חזון או בקרובים המראים אבילות לקרוביהם לא באבל עצמו אולם דברי מהרש"ל אלו מובא בשו"ת מנחת שלמה חלק א סימן צא ושנהוג שגם בתוך שבעה לובשים האבלים בגדי שבת. ובערוך השולחן סי' כתב דכול ללבוש כתונת נקיה דאין זה תענוג אלא להסיר הזיעה והערבוביא. ועיין בד"ת שהביא בשם תשו' פנ"י ח"ב סי' ל"ט דבשבת מותר ללבוש כתונת ישנה מכובסת ועיין בסידור ר"י ז"ל מליסא שהחמיר בזה. וכדאי הגאון פנ"י ז"ל לסמוך עליו לכבוד שבת עי"ש ובארץ חיים מביא משולחן גבוה שנהגו בירושלים עיה"ק ללבוש בגדי שבת ואפילו לבנים עי"ש.

⁷⁸ שם

⁷⁹ מ"ז ויש"ך בס"י שפ"א כתבו שתלבוש ותציע כדרכה, כשאר ימות השנים, ובמ"ז שם הביא בשם תשו' משאת בנימין סי' ה' שתלבוש חלוק נקי לא לבן ממש.

⁸⁰ עיין בשו"ת מנחת יצחק חלק י' (סימן מד)

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

אסור לאבל⁸¹ תוך שבעה לכבס מטפחות הידים והאף והשלחן, אף על פי שמותר לכבסם בחול המועד אסורים בימי אבלו. אלא שלכבוד שבת מותר לפרוס מפה מכובסת, ויש שכתבו שהוא הדין במטפחות הידים⁸².

גם בימי הקיץ החמים, אין לאבל תוך שבעה להחליף את בגדיו מפני הזיעה, ורק אם יש בדבר משום כבוד הבריות, וכגון שיש ריח רע וכדו', או שממש מלוכלכים מזיעה. ובפרט בערים הסמוכים לים, ששם הלחות גבוהה והזיעה מרובה⁸³, יתן את הלבנים או הגרביים לאחר [שאינו אבל] שילבשם כשעה אחת, ואחר כך יהיה מותר לאבל עצמו ללובשם⁸⁴.

אם ראש המשפחה יושב שבעה על אחד מקרוביו, ושאר בני הבית אינם יושבים שבעה, מותר להם לכבס את בגדיהם גם בימי האבל של ראש משפחתם⁸⁵.

קטנים שמת אביהם או מתה אמם, או אחד מקרוביהם, מותר לכבס את בגדיהם, כיון שבלאו הכי אין אבלות נוהגת בקטן⁸⁶.

מותר לאבל תוך שבעה לצחצח נעליו העשויות מגומי וכדומה, במשחת נעלים, וכן תוך שלשים לצחצח נעליו הרגילות, ומותר לאבל תוך שבעת ימי אבלו לצחצח נעלי העור שלו ולהניחן לאחר ימי אבלו⁸⁷.

ו. אבל חייב בקריעה

⁸¹ שו"ע שם

⁸² כן כתב הט"ז בשם המהרש"ל, והוסיף בערוך השלחן שהוא הדין למטפחות הידים. והובאו דבריהם בשתיקה בשו"ת יביע אומר חלק ז' הנ"ל. ועיין בשו"ת אנרות משה כרך ה' (האו"ח סימן עט) לגבי שבוע שחל בו תשעה באב, שאפילו ניקוי יבש להסיר כתמים מעל החליפה אסור, ואם כן הוא הדין בימי אבלו. וצ"ע. ומיהו פשוט שאין חילוק בזה בין כיבוס בידים לכיבוס במכונת כביסה. ועיין בשו"ת מהרש"ם חלק ז' (סימן קל). ודו"ק.

⁸³ עיין בפ"ת שם סק"ב שכתב בשם שו"ת לחמי תודה סי' ל' שהעלה דהא שלא התירו אלא לאחר ז', היינו דוקא במחליף לתענוג, אבל אם מחליף לצורך כגון שהחלוק מלוכלך, או משום ערבוביא שרי אפי' בחול תוך שבעה ע"י כך כמו ברחיצה, דלא אסור אלא של תענוג, כמש"ל סי' שפ"א ע"ש. ומה שלא בא הדבר הזה מפורש בפוסקים, אין זה אלא מרוב פשיטותו, שהוא דבר הלמד מדין רחיצה וסיכה ע"ש שהאריך בזה עכ"ל. ובס"י שפ"א סק"ג הביא בשם ס' חמודי דניאל כ"י שכתב נראה דכ"ש מי שיש לו ערבוביא במנא שרי בכיבוס, דהא איתא בנדרים (דף פ"א) דערבוביא דמנא גרע מרישיה ע"כ, ובגשה"ח פכ"א י"א, כתב ואם בגדו מלוכלך, מותר לו לכבסו במים להסיר הליכלוך. ואם קשה לו להסיר הליכלוך מותר לו בכה"ג להחליפו בבגד אחר, וכן כתונת שיש בה זיעה מותר לו לשטפה להסיר הזיעה, או להחליפה בכתונת אחרת דה"ז כמלוכלך וכו' ה"ה נמי במטפחות או בסדינים שמותר להעביר הליכלוך במים או להחליפם באחרים.

⁸⁴ שד"ח אבילות מ

⁸⁵ ואע"ג דכל שמעשי ידיהם שלו אסורים במלאכה, היינו דוקא בשכר אבל לעשות לאחרים בהנם שרי, ואף שיש לצדד דכיון שמוטלים כל צרכיהם על האבל הו"ל במלאכתו, מסתברא דשרי וכדומה שכן נהגו לכבס בגדי כל בני הבית הו"ל מהאבל, הרב תפארת אדם סי' כ"ב שד"ח אבילות אות ל"ט.

⁸⁶ שו"ע שם ב

⁸⁷ ילקוט יוסף שם יג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

מי שמת לו אחד מקרוביו שחייב להתאבל עליו והן אביו, אמו, אחיו, ואחותו בין מצד אביו ובין מצד אמו, בנו בתו, אשתו, ובן אשה על בעלה, חייב לקרוע עליו⁸⁸, חיוב הקריעה הוא מדרבנן, וכל שאינו קורע חייב מיתה בידי שמים ויבואר להלן דף כ: כא. בעזה"ת.

ז. אבל חייב בכפיית המטה

אבל חייב בכפיית המטה⁸⁹, ובשעת שינה ואכילה יושב על מטה כפויה, ועכשיו לא נהגו בכפיית המטה מפני שיאמרו העכו"ם שהוא מכשפות, ועוד שאין המטות שלנו עשויות כמטות שלהם כדי שיהא ניכר בהם כפיה. ונהגו להקל לישון על גבי מטה, ובפרט בדורות שלנו שירדה חולשה לעולם⁹⁰.

יש נוהגים להפוך הכר והכסת⁹¹, וכן יש נוהגים להפוך מטתו של הנפטר⁹².

ולהלן דף כא. יבואר בעזה"ת שאסור לאבל לישב ע"ג ספסל וכסא, או ע"ג כרים וכסתות, אלא ע"ג קרקע.

דף טו:

⁸⁸ שו"ע יו"ד סי' ש"מ ס"א, וסי' שע"ד ס"ד. ובטעמי הקריעה יש שכתבו כדי שיעורר הבכי ולהפליג צערו (בית יהודה יו"ד סי' כ"ו הובא בספר מנחם אבלים אות ק' — ו), ויש שכתבו כדי שלא תטרף דעתו עליו ברעה הגדולה, דאדם בהול על מתו, ולזה יסוחו דעתו לדבר אחר. כדי שישים דעתו באיבוד ממונו (מנחם אבלים הנ"ל בשם שו"ת הלק"ט סי' ק"ו), וי"א בזה גם רמזים רוחניים, ואחד הרמזים הוא על "בצע אמרתו" ששמש לבוש לנשמה עיין גשה"ח פ"ד — א בשם זוהר נח ס"ו וזוהר בהעלותך שו"ע ונו"כ שפז א ב

⁸⁹ ברכי יוסף (סי' שפז סק"א) בשם הפנים מאירות ח"ב (ס"ס קמט). ע"ש. ועיין שו"ת יביע אומר חלק ט', ושם (חיו"ד סוף סימן לט) הביא מה שכתב הדרישה (סימן שפז סק"א) בשם הלכות שמחות למהר"ם, שאין לאבל לישן על מטה אלא על גבי קרקע. וכן כתב הש"ך (בסימן שפז סק"א) מרן החיד"א [הנ"ל] הביא דברי הש"ך, וכתב, אבל הרב פנים מאירות יצא לישע מנהגם של ישראל, והוכיח במישור להתיר לישן על גבי מטה, והמיקל לא הפסיד, ובפרט בדורות הללו שהם חלושי המזג, אין כאן אפילו חומרא. וכן כתב בערוך השלחן, שכן המנהג. וכן כתב בגשר החיים (ח"א עמו' ריב). ואף על פי שמרן כתב בשלחן ערוך (סימן תקנה ס"ב) יש מי שנהג לשכב בליל ט' באב מוטה על הארץ ומשים אבן תחת ראשו, (והוא מהכלבון) הרי גם זה אינו אלא חומרא בעלמא, ואין ללמוד משם, דשאני חורבן בית המקדש דתקיף לן טובא. ועיין בשב"י ח"א סי' צ ובעיקרי הד"ט יו"ד סי' ל"ו אות כ"ו ובשו"ת דברי מלביאל ח"ב סי' צ"ב

⁹¹ רע"א שם בשם ב"י שכתב בשם רבינו ירוחם ראיתי בכל המקומות שמהפכים את הכר או הכסת רמז לזה, ואע"פ שלא דברו חכמים אלא במטה של עץ ושל חבלים, וכן כתב שם בב"ה וכתב דברי"ש שבכ היו נוהגים בארצו להפוך הכרים והכסתות וכ"כ שם הד"מ סק"ג ובד"ת שם הביא דברי"ש שם מבואר שאם הנזי של הכר בצד אחד יש להפוך הכר שיהיה הנזי למטה, אבל בכרים וכסתות שלנו לא שייך זה.

⁹² במעבר יבוק דף קע"ט כתב שיש נוהגין לכוף עכ"פ מטתו של הנפטר, ובמשמרת שלום אות כ' — י"ח הביא את המעבר יבוק הנ"ל, וסיים והאידנא לא ראיתי שיכופו גם מטת המת, אלא נהוג שמכסין מטת המת בלבד לחוד, ואין מקשטין אותה כל ז' בכרים וכסתות כדי להכיר מקום הנפטר

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

ח. אבל אסור בעשיית מלאכה

כבר התבאר לעיל דף יא: שהאבל אסור כל שבעת ימי אבלות לעשות מלאכה, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה. ועיין להלן דף כא: עוד מדינים אלו, ואבל העושה מלאכה האסורה לו בימי אבלו, מן הראוי היה שיגדו אותו, ואסור לילך לנחמו⁹³. וכתב הרמב"ם: רמז לאבל שאסור בעשיית מלאכה, זה שנאמר (עמוס ה'): והפכתי חגיכם לאבל, מה חג אסור בעשיית מלאכה, אף אבל אסור בעשיית מלאכה.

וכשם שהאבל אסור בעשיית מלאכה כך אסור לישא וליתן בסחורה, ולילך ממדינה למדינה בסחורה⁹⁴.

שונה איסור מלאכה באבל, מאיסור מלאכה במועד, שכל הדברים שהתירו במועד משום צורך המועד, כולם אסורים באבל, אפילו על ידי אחרים⁹⁵. וכן אבל על ידי עצמו אסור גם במלאכת האבד⁹⁶.

אבל⁹⁷ אסור לעשות מלאכה בימי השבעה, גם על ידי אחרים, דהיינו, שבניז או אשתו יעבדו בחנות שלו, או אפילו גוי אין לו לעשות מלאכת האבל בשבעת ימי האבלות, אלא אם כן היא מלאכת דבר האבד, שאז מותר לעשות על ידי אחרים, ודבר האבד מותר אפילו בדברים האסורים, בחוה"מ משום טירחא ואפילו הוא מעשה אומן⁹⁸.

אם האבל⁹⁹ מושכר לאחרים, לא יעשה מלאכה בימי אבלו. אבל מותר לו לשלוח אחרים שיעבדו במקומו בשבוע זה. ויש מחמירים אם אינו דבר האבד¹⁰⁰.

⁹³ מ"ז יו"ד שפ א

⁹⁴ שו"ע ונו"כ יו"ד שפ ג

⁹⁵ שו"ע ונו"כ שם י

⁹⁶ שו"ע ונו"כ שם ד

⁹⁷ שו"ע ונו"כ שם ה

⁹⁸ דדוקא במועד אסור דברים של טורח מפני כבוד המועד אבל באבל שעושה ע"י אחרים מאי איכפת לן בטורח דאחרים, ש"ך ס"ק ד בשם הטור.

⁹⁹ שו"ע ונו"כ שם יב

¹⁰⁰ ש"ך שם ס"ק י"ז וי"ט ע"ש. ועיין בד"ת שכתב בשם ספר יהושע פסקים וכתבים סי' כ', וסיים דהמחבר ורמ"א שניהם כונתם בדבר האבד דוקא.

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

אם יש שכיר יום¹⁰¹ שעובד שדה האבל, אפילו בעיר אחרת, לא יעשה. אך אבל ששדהו ביד אחרים באריסות¹⁰² או בחכירות או בקבלנות מותר להם לעבוד בשדהו כדרכם, ואפילו אם נשלם זמן חכירתם קודם שנעשה אבל ונשארו בשדה כמו שהיו.

דכתיב והפכתי חגיכם לאבל מה חג אסור במלאכה אף אבל אסור במלאכה מנודה מהו בעשיית מלאכה אמר רב יוסף תא שמע כשאמרו אסור בעשיית מלאכה לא אמרו אלא ביום אבל בלילה מותר וכן אתה מוצא במנודה ובאבל מאי לאו אכולהו לא אשאר תא שמע מנודה שונה ושונן לו נשכר ונשכרין לו שמע מינה מצורע מהו בעשיית מלאכה תיקן

ט. אבל אסור ברחיצה ... לא אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו מותר

אבל¹⁰³ תוך שבעה אסור לרחוץ כל גופו אפילו בעונן, כל שבעה ימי אבלות, אבל פניו ידיו ורגליו בעונן מותר, אבל במים חמים או פושרים¹⁰⁴ אסור. ומדינא אין אסור לרחוץ רק בתוך ימי השבעה אלא שנהגו האשכנזים לאסור בכל השלשים¹⁰⁵ יש שאסרו אף בעונן ויש שהתירו בעונן¹⁰⁶. מנהג הספרדים שלא להחמיר לענן רחיצת כל גופו בחמין לאחר שבעה, ומיד ביום השביעי אחר שיצאו מן האבלות, [אחר שחרית], רוחצים כל גופם בחמין עם סבון.

אם היה מלוכלך בטיט וכדומה¹⁰⁷, רוחץ כדרכו ואפילו בחמין. ואם אין לו צורך כל כך יש להחמיר ביום הראשון¹⁰⁸.

אם המקום המלוכלך הוא רק בידיו או בפניו, לא ירחץ כל גופו. וכן מי שיש לו לכלוכים בשערו וכדו', מותר להפוף הראש אפילו בחמין. וכן מי שהוא איסטניס מתירים לו להתרחץ¹⁰⁹, אבל לא

¹⁰¹ שו"ע ונו"כ שם יג

¹⁰² שו"ע ונו"כ שם יא והטעם שהרי לא בשבילו הם עובדים אל א בשבילם, ואי משום שעי"ז מניע לו ג"כ ריוח, מה איכפת לנו כיון שהשדה ברשותם ולא ברשותנו, ולא עוד אלא אפילו נשלם הזמן בימי האבל של בעל השדה, או אפילו קודם לאבלות ונשארו בשדה כמו שהיו, דסתם שדה לאריסות קיימא, אבל להשכיר בימי אבלו בודאי אסור. ערוך השולחן סעיף יט

¹⁰³ שו"ע ונו"כ יו"ד שפא א

¹⁰⁴ בפ"ת שם א בשם תפארת למשה

¹⁰⁵ רמ"א שם א

¹⁰⁶ עיין פני ברוך יד ה ובהערה שהעיקר להתיר בעונן

¹⁰⁷ שו"ע שם דלא אסרו רק רחיצה של תענוג ולא של צער, כלומר להסיר הצער, ערוך השולחן שם ס"א

¹⁰⁸ פני ברוך יד ב

¹⁰⁹ שו"ע שם ג

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

כל מי שאומר שהוא איסטניס מתירים לו להתרחץ, אלא דוקא מי שידוע שהוא מתנהג בנקיות רבה, ואם לא ירחץ יצטער הרבה ויבוא לידי מיחוש, אז מותר לו להתרחץ.

אבל שיש לו מחלת גרדת קשה¹¹⁰, ועל פי הוראת רופא צריך לרחוץ בחמין כל יום, ואחר רחיצתו לתת משחה על בשרו לרפואה, ויש לו עצר בזה, וכן יולדת אבלה מותרים לרחוץ. ואם אין להם צורך כל כך יש להחמיר ביום הראשון¹¹¹.

אסור לסוך גופו¹¹² אפילו בל שהוא אם מכוין לתענוג, אבל כדי להעביר הזוהמה מותר, וכ"ש לעורך רפואה בגון שיש לו חטטים בראשו וכדומה. ואיסור בסיכה הוא בין בשמן ובין בבורית וכ"ש בסיכות שיש בהם ריח טוב, וכן אסור לסוך בשערו בין איש ובין אשה.

נדה שנזדמנה זמן טבילתה בימי אבלותה אסורה לטבול¹¹³, ואף שאינה מתקרבת לבעלה כלל. אולם אשה הצריכה להפסיק בטהרה, מותרת לרחוץ רק באותו מקום ובין ירכותיה גם במים חמים קודם הבדיקה¹¹⁴, ולאחר הבדיקה מותרת ללבוש בגד נקי ומכובס.

אשה שאירע לה מקרה אבל, אסור לה להתאפר ולמרוח אודם על שפתיה, וכדומה, כל שלשים יום¹¹⁵. וכל זה באשה שאינה נשואה, אך אשה נשואה אסורה בזה תוך שבעה בלבד, אבל אחר שבעה מותרת בכל הנזכר.

כלה העומדת להנשא בתוך שלשים יום, מותרת בכל הנ"ל גם בתוך שבעה. וגם הבוגרת העומדת להנשא, כלומר העומד בשידוכין¹¹⁶, דינה ככלה שמותרת בכל הנ"ל גם בתוך שבעה. אך לא התירו אלא בדברים הנזכרים, אבל אין להקל ברחיצה בחמין כל שבעה גם לכלה העומדת להנשא אחר השבעה.

נהגו הנשים שבימי השבעה אינן לובשות את תכשיטיהן¹¹⁷.

¹¹⁰ כתב בערוך השולחן שם ס"ה, הדבר פשוט דמי שאינו בקו הבריאה אף שאינו חולה אלא לחזק בריאותו צריך אמבטי של חמין שיש להתיר בתוך ל' כיון דאינו מדינא אין לאסור כשנוגע לבריאותו, אבל בתוך ז' אסור, אא"כ הרופא צוה לעשות לו כן, אע"פ שהוא חולה שאין בו סכנה, דבמקום חולי לא גזרו, כמו אמירה לעכו"ם שבות שהותרה בשבת לחולה שאין בו סכנה, וכ"כ בגשה"ח פכ"א ג—א.

¹¹¹ שו"ע שם ג ובש"ך ב

¹¹² שו"ע ונו"כ שם ב ועורה"ש שם ו

¹¹³ שו"ע שם ה, דטבילה בזמנה לאו מצוה, ולמה תטבול הרי אסורה בתשמיש, כדלהלן.

¹¹⁴ ברמ"א שם כתב וכ"ש שאינה רוחצת ללבוש לבנים, אבל בט"ז ס"ק ב ובש"ך סק"ג הביאו דבתשו' משאת בנימין סי' ה' חלק עליו ומתיר לרחוץ אפי' בתוך ז' והסבימו לו, ובט"ז שם כתב והמחמיר בזה לדחות לבישת הליבון לגמרי, הוא מן המתמיהים.

¹¹⁵ שו"ע ונו"כ שם ו

¹¹⁶ ערוה"ש שם ט וראה בשו"ת צי"ץ אליעזר הי"א סי' ע"ג שכתב שהיתר זה הוא רק בבתולה. אבל לא באלמנה ונרושה אע"פ שעומדות להנשא, כדמצינו בכ"מ דמשום חינא אמרו בבתולה וכשנשאת אמרו דאבר חינא, עיי"ש.

¹¹⁷ מהר"ח פלאגי ברוח חיים (יורה דעה סימן שסא סק"ג).

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

מותר להכנס לחדר זיעה (סאונה) מיד לאחר שבעה ימי אבלות, ואף שנהנה מכך לא אסרו כל הנאות אחר שבעה¹¹⁸.

גם בערב שבת אסור לאבלים לרחוץ כל גופם לכבוד שבת, ואפילו בצונן. אלא ירחצו פניהם ידיהם ורגליהם בצונן.

אשה שהיא תוך שבעת ימי אבילותה והגיע זמנה לטבול, ובעלה חולה ואין מי שישימשנו זולתה, מותרת לטבול רק כדי לשמש את החולה בלבד, ובפרט אם לא יכולה להמנע מגיעה בבשרו, ותשתדל להעלים ממנו שטבלה¹¹⁹.

י. אבל אסור בנעילת הסנדל ... לא אמרו אלא בעיר אבל בדרך מותר הא כיצד יצא לדרך נועל נכנס לעיר חולץ

האבל אסור בנעילת הסנדל¹²⁰, בין איש בין אשה, כיצד, אסור לאבל לנעול נעליים העשויות מעור אפילו של דג או של עוף¹²¹, בימי השבעה, ואפילו אם תחתית הנעל עשויה מעץ, אם הנעל מחופה עור, אסור¹²². ואפילו אם לובש גרביים ונועל עליהם נעלי עור, אסור. אבל נעליים מבגד או מגומי או בד מותר¹²³, שהרי קושי הארץ מגיע לרגליו.

מותר לאבל לנעול נעלי עץ שיש להם רצועה של עור להחזיק הנעל, הנקרא קבקב¹²⁴.

¹¹⁸ עיין במ"ש אות ז' – י שהביא בשם יד שאול שמתיר לאבל תוך ל' להזיע במרחץ דלא כעצי לבונה. ועיין שו"ת בית שלמה האו"ח סי' ק"ה דכבר נהגו להקל בזה ושמע בשם הג' בעהמח"ס נמע שעשועים שעכ"פ לא ישתטף גופו בצונן בשעת הזיעה, אמנם העם נהגו להקל אף בזה. ובשד"ח אבילות אות כ"ד הביא גם בשו"ת הרמ"א או"ח סי' מ"ב כתב דנהגו ללכת להזיע ויש סמך ע"ז מירושלמי דרחיצה הוא תענוג אבל זיעה אינה אלא לבריאות, וי"ל דבזיעה לא נהגו לאסור. גם בשו"ת עמודי אש סי' י"ט אות י"ג כ' להוכיח דלהזיע לא גזרו אחר ז' ושכן יש להורות, ושכן פסק בקרבן תודה ד' מ"ה ע"ב עכ"ל.

בערוך השולחן סי' שפ"א ס"ד

¹¹⁹ בשו"ת משיב הלכה (סימן קבה)

¹²⁰ שו"ע ונו"כ יו"ד שפב א

¹²¹ כף החיים סי' תקנ"ד אות ע"ז בשם א"א שם, עיקרי הד"ט סי' כ"ח אות א', מל"ח סי' י' אות ל"ח

¹²² שו"ע או"ח תקנ"ד ובמ"ב שם לא

¹²³ שו"ע שם, וכ"ב באו"ח סי' תקנ"ד סעיף ט"ז לענין ט"ב, וכתב שם במ"ב סק"ל ר"ל אע"ג דמנין על רגלו, וגם עשוי בצורת מנעל ממש שרי, דלא נקרא מנעל אלא של עור

¹²⁴ כף החיים סי' תקנ"ד ס"ק ע"ה בשם מהריק"ש בס' ערך לחם בס' תרומ"ד. והב"ד פה"א ח"א דף מ"ג ע"ד, זכ"ל אות ט' מל"ח סי' אות מ', וכן הסכים הפר"ח שם, וכן הסכים הברכי שיש להתיר כדברי מהריק"ש והפר"ח יעו"ש, וכ"ה דעת היפ"ל ח"ב אות ו' וחלק על דברי שם חדש דף ל"ז ע"ג יעו"ש, וכ"כ בגשה"ח פכ"א ד—א.

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

ומותר לעמוד על כרים וכסתות של עור, ומ"מ המחמיר תע"ב¹²⁵. ויש מחמירים בשל עץ אפילו אינו מחופה עור, וכן יש מחמירים במנעל העשוי מלבדים, וכן בנעלים של גומי, ומי שאפשר לו נכון להחמיר ולילך רק עם גרבים של בגד¹²⁶.

יולדת מותרת לנעול סנדל של עור כל לי יום מלידתה מפני שהצינה קשה לה, והי"ה חולה אף שאין בו סכנה ומי שיש לו מכה ברגלו שהצינה קשה להם¹²⁷.

כל אדם מותר לנעול במקום שיש סכנת מזיקים¹²⁸, וכן אם צריך לילך לפני שר וכד' ויש הקפדה עליו אם ילך בלא מנעלים מותר, ומ"מ יתן עפר במנעליו ויל¹²⁹.

אם צריך לילך למקום רחוק¹³⁰ וקשה לו לילך בלי סנדל מותר לנעול, וטוב שיתן עפר במנעלים. אבל צריך לברך ברכת שעשה לי כל צרכי אפילו כשאינו נועל נעליו¹³¹.

אם אין לאבל נעלים מבד המותרים לאבל, מותר לו לקנות נעלים חדשות מבד, ונכון שקודם לכן יתן אותם לאחר לנעולם איזה שעה אחת, ואחר כך ינעל אותם האבל¹³².

יש אומרים שאסור לאבל לילך יחף, ועל כל פנים בארץ ישראל שעפרה קדוש מותר לילך יחף¹³³.

¹²⁵ רמ"א סי' תרי"ד ס"ב לענין יוהכ"פ, וכתב במ"ב שם סק"מ הטעם שאין זה הנאת דרך נעילה, ולא אסור אלא כשהוא מנעילו ברגליו, ומ"מ המחמיר תע"ב, ופר"ח הסכים לדעת הרדב"ז המובא כמ"א דאין כאן כית מיחוש כלל, בד"א שלא בשעת תפילת י"ח, אבל בשעה שמתפלל תפלת י"ח אסור לעמוד ע"ג כרים וכסתות, אפילו אינם של עור, משום שנראה כמתגאה אם יעמוד אז על כו"ב, ואפילו אינן גבוהים ג"מ, אבל מותר לעמוד כשהוא איש מצונן על מעט עשבים להפסיק בין הקרקע עכ"ל.

¹²⁶ מ"ב סי' תרי"ד סק"ה לענין יוה"כ, וכן הביא בכף החיים סי' תקנ"ד ס"ק ע. לענין תשעה באב וכן בשער תשובה שם יא וכתב והמחמיר תבא עליו ברכה.

¹²⁷ שו"ע שם ב וש"ך א. אולם כשאין מזיק לה אין להתיר ואם מועיל לה נעלי גומי אין להתיר לה עור. פני ברוך מו הע' ח בשם הגרשז"א.

¹²⁸ שו"ע שם ג

¹²⁹ ט"ז שם א

¹³⁰ שו"ע שם ד והיינו במקום רחוק דטורח גדול הוא לילך יחף דרך רחוק, אבל כשהולך לשדה סמוך לעיר אסור לנעול, והי"ה לבית הקברות, אא"כ יש מיט ורפש או בין העכו"ם, ולפי"ז כשנובע בכלי רכב צריך לחלוץ אפילו בדרך רחוק. מ"ב סי' תקנ"ד ס"ק לב

¹³¹ מ"ב סי' תקנ"ד ס"ק ל"א לענין תשעה באב, ובכף החיים סי' תקנ"ד ס"ק ע"ה כתב בשם בעל העיטור איכא מ"ד דאינו מברך ביוה"ב ובמ"ב מפני שאסור בנעילת הסנדל, ומסתברא כיון דבידו וברשותו הן לעולם, כגון מפני סכנת עקרב מותר לבדך כסדר כל השנה, ובסי' מו ס"ק י"ז כתב אין לברך במ"ב וביה"ב אף שלובש מנעל של לבדים, והאבל מברך אף אם הולך יחף, וכן הביאו בג"ה שם אות ד'.

¹³² מבואר בכיו"ב בשו"ת הלכות קטנות חלק ב' (סימן קלט). ועיי' עוד בשו"ת אגרות משה חלק ג' (מאורח חיים סימן פ').

¹³³ במועד לכל חי (סי' י אות טל) כתב, אסור לילך יחף במ"ב כמ"ש הב"ה והאליה זוטא. ומרן אמו"ר זצ"ל העיר על דבריו, דטעות סופר נפל כאן, וצריך לומר "דלא כמו שכתב הב"ה" ועיי' עוד בספרו רוח חיים (סימן תקנ"ד סק"ב). ומיהו הטעם שכתב בספר רוח חיים משום שנאמר ארורה האדמה בעבורך, וההולך יחף ממש מדבק בטומאה, כמו שכתבו המקובלים, ע"ש. יש להעיר ממה שכתב בחסד לאברהם אזולאי שזהו דוקא

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

אבי הבן שהוא בתוך שבעה ימי אבלות, לא ינעול מנעלים של עור בלכתו למול את בנו, כיון שאיסור נעילת הסנדל הוא מדינא דגמרא¹³⁴.

יא. אבל אסור בתשמיש המטה

אבל בתוך שבעה אסור בתשמיש המטה¹³⁵, ויש להחמיר גם בחבוק ונשוק¹³⁶, ושלא ישן עמה במטה כלל¹³⁷.

אולם בשאר מיני קורבא מותר¹³⁸, אפילו במזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו, בין כשהוא אבל ובין כשהיא אבלה, ומותרת לאכול עמו בקערה אחת.

אשה אבלה שאינה יודעת מאבלותה, מותר לבעלה לשמש עמה¹³⁹ אפילו ביום המיתה ויום הקבורה¹⁴⁰, אבל לא בזמן אנינות כשנמצאת באותו העיר שהמת שם¹⁴¹.

בארץ העמים שיש לסטרא אחרא שליטה עליה אבל ארץ ישראל עפרה קדוש, וכמו שנאמר כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו. ילקוט יוסף שם כ ד

¹³⁴ כן העלה הגאון מהר"י נבון בשו"ת נחפה בכסף חלק ב'. והובא להלכה בברכי יוסף (סימן שצא סק"א) שו"ע ונו"כ שפ"א

¹³⁵ רמ"א בסי' שפ"ג ס"א בשם רבינו ירוחם, וברע"א שם כתב ראיתי נדפס בשם הגאון מוה' זלמן מוילנא, שכן מפורש בתרגום קהלת עת להלרחוק מחבק, עידן בחיר לגפפא איתתא, ועידן בחיר לרחקא מגפפא בשבעת ימי אבלא עכ"ל

¹³⁶ מעיקר הדין כתב שם בשו"ע ס"א ומותרת לישן עמו הוא בבגדו והיא בבגדה. ובש"ך שם סק"ב כתב אבל בלא בגדים אסור אפילו סיגר מפסיק אפילו בשבת ורגל עכ"ל, אבל כתב שם בשו"ע ומ"מ משום לך לך אמרינן גזירא, יש להחמיר שלא יישן עמה במטה כלל.

¹³⁸ שו"ע שם

¹³⁹ חידושי הגרשוני בסי' ת"ב ס"ב בשם ספר חסידים (סימן תתג) "אחד שמע שמת קרוב של אשתו, שאם היתה יודעת היתה מתאבלת, ולא היה רוצה לשמש ממתו, אמרו לו לא היית צריך כי אין אבלות נוהגת קודם שמיעה, ואם באים נכרים להגיד לה והוא סמוך ליום טוב, מבקשים מהם שלא להגיד, כדי שלא יצטערו ביום טוב. ע"כ והטעם שמי שמת לו מת ולא נודע לו, לא חל עליו אבלות כלל. ילקוט יוסף ביקור חולים ואבלות הערות סימן יט – האבל אסור בתשמיש המטה אות ב גם הרב כרם שלמה (סי' תב) כתב להתיר בין באיש אבל דמותרת אשתו, ובין באשה אבלה דמותר בעלה

¹⁴⁰ בשו"ת רב פעלים חלק א' (חלק יורה דעה סימן מה) אודות אשה שהיתה בבית בעלה ומת אביה, ולא הגידו לה, ובעלה רצה להמנע מלהודיע לה, עד יום השביעי לאבלם בבוקר מוקדם, שאז תלך לבית ההורים שלה, ותשב מעט באבל עם אמה ואחיה ותמנה עמהם, וכשיעמדו המנחמים מאצלם, תצא מהאבלות יחד עם אמה ואחיה. מעיקר הדין רשאי לעשות כן. ויש מי שהצריך לומר לאשה שתלך כבר ביום שבת לשבת עם אמה ואחיה, ולנהוג אבלות בצניעה, שאז ביום ראשון בבוקר כשיקומו המנחמים תצא מן האבלות כמו שאר האבלים. ולדינא אין צריך לחוש לסברא זו. ואפילו שהיא באה ביום השביעי בבוקר, יוצאת מהאבלות עם שאר האבלים, שאף לגבי דין זה אמרינן מקצת היום ככולו. ילקוט יוסף שם יט ג

¹⁴¹ פני ברוך פט"ו ח מהגר"ו מרגליות

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

וכבר נתבאר לעיל שנדה שהגיע זמן טבילתה בימי אבלה, אינה טובלת. וכן אשה אבלה שחל ליל טבילתה בחול המועד, לפני שתשב באבילות ממש, אסור לה לטבול, ורק בשעת הדחק אפשר להקל, כגון אם יש חשש הוצאת זרע לבטלה, וכדומה¹⁴².

יב. אבל אינו משלח קרבנותיו

האבל אינו משלח קרבנותיו כל שבעה¹⁴³ לפיכך למרות שמותר לאבל¹⁴⁴ לומר פרשת התמיד ומשנת איזהו מקומן ומדרש רבי ישמעאל, שהוא מסדר התפילה אבל אינו אומר היה"ר כאילו הקרבת¹⁴⁵, וכן אינו אומר פרשת הקרבנות¹⁴⁶ ופיטום הקטורת¹⁴⁷, וכן אינו אומר מעמדות אף שרגיל לאומרו בכל יום¹⁴⁸.

¹⁴² הנה בשו"ת שמן המשחה (סימן סב) כתב בדין אשה אבלה שחל ליל טבילתה בחול המועד, שהרב מהרא"ע התיר לטבול ברגל, על פי דברי הרמב"ם שאפילו אבילות דצינעא א"נ ברגל. והוקשה לו איך נסמוך על הרמב"ם שהוא כמעט סברא יחידאה בזה. אולם י"ל דיש כאן ספק ספיקא, דמ"ש מרן ביורה דעה (סימן שפא ס"ה) שאין אשה נדה טובלת בימי אבלה, לאו מילתא פסיקתא היא, שיש אומרים טבילה בזמנה מצוה אף בזמן הזה, וכמ"ש הרשב"א בשם התוס', ובתוס' ישנים, ושמא הלכה שטובלת אף בחול, ושמא ברגל אינו נוהג אבילות דצינעא. ע"כ. והביא דבריו בשו"ת יביע אומר חלק ד' (דף שטז סע"א). וכתב עליו, ונוראות נפלאותי, דאף למאן דאמר טובלת בימות החול בזמן האבילות, היינו רק טבילה, שאין בזה איסור רחיצה, כיון שאינה רחיצה להנאה, אבל תשמיש לא. ואם כן מה ספק ספיקא הוא זה. וכן העלה בראש משביר, ועוד. אולם בשו"ת מהרש"ם ח"ד (סימן צה) התיר בשעת הדחק שמא יבא להוצאת ש"ז לבטלה וכו'. וכן כתב בשו"ת גנזי יוסף וכו'. ונראה לי שיש לסמוך על זה בשעת הדחק, כי רבו האחרונים דסבירא להו הלכה כדברי המיקל באבל אפילו נגד מרן. ע"כ. ועיי' עוד בשו"ת יביע אומר שם. ילקוט יוסף שם סימן יט אות א

¹⁴³ רמב"ם הלכות ביאת המקדש פרק ב הלכה יא

¹⁴⁴ באו"ח סי' תקנ"ד ס"ד לענין מ"ב כתב ומותר לקרות כל סדר היום ופרשת הקרבנות ומשנת איזהו מקומן ומדרש רבי ישמעאל. וכתב במ"ב שם סק"ז דפרשת הקרבנות היינו פרשת התמיד אבל לא סדר הקרבנות הכתוב בסוף ס"א (היינו פרשת הכיור ופרשת תרומת הדשן וכו'), ובס"י נ"א סק' א כתב יש מקומות שאין אומרים איזהו מקומן בבית האבל מפני שאסור בת"ת. ואין זה נכון שכל שהוא סדר היום אין בו משום ת"ת לאבל, כמו שנפסק בסי' תקנ"ד.

¹⁴⁵ שהרי אבל אינו משלח קרבנותיו ואיך יאמר כאילו הקרבת פ"ת סי' שפ"ד סק"ב, וכ"כ בקצוש"ע סי' ר"י ס"ד.

¹⁴⁶ מ"ב סי' ס"ק יז

¹⁴⁷ פ"ת שם

¹⁴⁸ עיי' בשע"ת סי' תקנ"ד סק"ד בשם בר"י דללמוד סדר המעמדות אף שלומד יום ביום אסור, ודלא כטועים לקרות מעמדות גם ביום מ"ב, וה"ה לענין אבל. נשה"ח שם